

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> ;
2. Оссе А. Принципы деятельности полиции : методическое пособие по правам человека / пер. на рус. Н.В. Ишевской, М.О. Кузнецовой, О.С. Шарп. URL: <https://www.amnesty.org.ua/category/osvita/?sort=date-asc>
3. Мінченко С.І. Теоретико-правові засади забезпечення прав людини в оперативно-розшуковій діяльності оперативних підрозділів МВС України : монографія. Київ : ІНТЕРСЕРВІС, 2012. 348 с
4. Негодченко О.В. Забезпечення прав та свобод людини органами внутрішніх справ України : монографія. Дніпропетровськ : Поліграфіст, 2002. 416 с.

Роман Опацький,
*доцент кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ ВИЛУЧЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

З перший днів війни росії проти України Сили оборони відчули гостру нестачу швидких, маневрених та прохідних транспортних засобів пересування для нанесення раптових ударів по лініям комунікацій та логістиці ворога. Одним із способів вирішення такої проблеми стала можливість вилучення для потреб Збройних сил України транспортних засобів придатних для виконання поставлених завдань.

Отож, згідно з частиною 4 статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» майно громадян справді може бути примусово відчужене на потреби держави [1].

24 лютого 2022 року Указом Президента України «Про введення воєнного стану у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України» [2] по всій території України було введено воєнний стан, що дало старт механізму залучення можливих сил та засобів для подолання загрози національним та територіальним інтересам держави.

В той же час процес відчуження є складним та багатограним процесом.

Національне законодавство розрізняє дві форми вилучення автотранспорту. Доречно розглянути ці форми, оскільки в залежності від форми вилучення змінюється правовий статус автомобільного транспорту та процесуальний порядок його відчуження.

Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України від 28 грудня 2000 р.

№ 1921 «Про затвердження Положення про військово-транспортний обов'язок» яки передбачає, що військово-транспортний обов'язок виконується в особливий період - шляхом передачі підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами транспортних засобів і техніки для задоволення потреб військових формувань відповідно до визначених завдань [3].

При виконанні військово-транспортного обов'язку власник автомобіля не змінюється [4]. При такому відчуженні автомобільний транспорт залишається на балансі підприємства (у власності громадянина) і лише потрапляє у фактичне використання і розпорядження центрів територіального комплектування.

У разі виникнення необхідності залучення автомобільного транспорту Міністерство оборони України подає Кабінетові Міністрів України погоджені із заінтересованими обласними держадміністраціями пропозиції щодо лімітів вилучення транспортних засобів і техніки та погоджені із заінтересованими центральними органами виконавчої влади пропозиції щодо відсоткових норм вилучення за галузями національної економіки [4].

Відразу при аналізі зазначеного нормативного акту стає не зрозумілим, які саме моделі та типи транспортних засобів. Саме в цьому форматі доречним було б в самій зазначеній постанові передбачити розподіл транспортних засобів за цільовим призначенням: легкові автомобілі; середні вантажні автомобілі, масою 3,5 - 7,5 тонн; повноцінні вантажні автомобілі, фури з максимальною масою автомобіля понад 7,5 тонни; невеликі автобуси (мікроавтобуси) місткістю 17 пасажирів з урахуванням водія (водій + 16 пасажирів); автобусами, що перевозять більше 16 пасажирів, за винятком водія; трактори та тягачі [5].

У випадку перебування транспортного засобу в зоні безпосереднього проведення воєнних дій, військово командування Збройних сил України або окремо визначені підрозділи.

Власник транспортного засобу має право на компенсацію витрат понесених внаслідок виконання військово-транспортного обов'язку. Для отримання компенсації власник майна подає заяву про відшкодування понесених витрат до органу, який виконував вилучення майна. Компенсація відбувається протягом 5 бюджетних періодів по закінченню воєнного стану. Таким чином, власник транспортного засобу може отримати компенсацію за примусово вилучене майно протягом наступних 5 років після скасування правового режиму воєнного стану [5].

Друга форма примусового відчуження транспортного засобу це відчуження з переходом права власності на таке майно.

Відповідно до Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» [6] уповноважені органи мають право примусово відчужувати або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного стану.

Рішення про вилучення майна, тому числі й транспорту, приймає

військове командування, погодженим відповідно з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, районною, Київською чи Севастопольською міською державною адміністрацією або виконавчим органом відповідної місцевої ради [6].

На підтвердження зазначеної позиції цікавим є рішення суду, де відповідно до Постанови Восьмого апеляційного адміністративного суду по справі № 380/8259/22 пров. № А/857/13072/22 від 21 грудня 2022 року залишено без задоволення позовну заяву щодо визнання протиправними дії Львівського районного територіального центру комплектування та соціальної підтримки Львівської області і Львівської районної військової адміністрації, які полягають у тому, що Львівським районним територіальним центром комплектування та соціальної підтримки Львівської області, за погодженням з Львівською районною військовою адміністрацією, видано лист №1438 від 01.03.2022 року, який містить пропозицію до Львівської митниці незаконно відчужити належний громадянину Республіки Польща ОСОБА_1 (ОСОБА_2) транспортний засіб марки OPEL VIVARO, реєстраційний номер НОМЕР_1, VIN-код НОМЕР_2 [7].

Поряд з оплатним вилученням транспортного засобу чи вилучення транспортного засобу як виконання військово-транспортного обов'язку, на практиці, з початку відкритої збройної агресії відносно України, почали вилучатися автомобілі у осіб, які керують транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, здійснюється примусове відчуження транспортних засобів. Так, наприклад, протягом місяця на Рівненщині було вилучено 65 автомобілів, на Полтавщині – 80, на Хмельниччині – 51. [8].

Кваліфікуючою підставою примусового вилучення автомобільного транспорту є перебування водія в стані передбаченого Інструкцією «Про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» затвердженої спільним Наказом МВС та МОЗ України від 09.11.2015 року № 1452/735 [9].

Водночас, факту керування транспортним засобом в стані в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння не достатньо для примусового вилучення майна, оскільки таке рішення, відповідно до наказу військової адміністрації, як то наприклад Наказ Волинської обласної військової адміністрації від 26.03.2022 року № 66 «Про використання транспортних засобів для потреб Збройних сил України та інших збройних формувань» [10], відповідно до якого Уповноваженим підрозділам Головного управління Національної поліції в області спільно з обласним територіальним центром комплектування та соціальної підтримки при виявленні у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння приймати в установленому законодавством порядку надано право приймати рішення про вилучення (відчуження) транспортного засобу для потреб Збройних сил

України та інших збройних формувань.

Дана норма є цікавою та подекуди необхідною для протидії порушенням в сфері безпеки дорожнього руху, проте, на наш погляд, вона дещо суперечить принципу презумпції невинуватості, оскільки позбавляє особу права на судовий захист. Окрім того, вище зазначена Інструкція передбачає можливість огляду на стан сп'яніння у спеціалізованих закладах Міністерства охорони здоров'я України. В той же час, ч. 3 статті 130 КУпАП передбачає такий вид стягнення на порушника, як конфіскація транспортного засобу, який є у приватній власності порушника [11].

Таким чином Волинської обласної військової адміністрації від 26.03.2022 року № 66 виходить за межі чинного законодавства з наступних причин: примусове вилучення автомобільного транспорту можливе на підставі рішення військової адміністрації за лише погодженням з відповідним органом виконавчої влади відповідного рівня. Як винято, примусове вилучення майна можливе військовою адміністрацією без погодження з виконавчою владою лише в зоні бойових дій. Територія бойових дій на законодавчому рівні визначається тридцяти кілометровою від лінії бойових зіткнень. Метою такого вилучення може бути сприяння силам оборони, а також недопущення потрапляння матеріальних цінностей ворогові. Обов'язково вилучення такого майна здійснюється на платні основі. Оплата може проводитися в момент вилучення, а якщо не дозволяють обставини, то після припинення дії правового режиму воєнного стану [12].

Доречно зазначити, що складний період державотворення, протидія відкритій збройній агресії росії не є підставою для порушення прав людини, в тому числі і права власності. Водночас дотримання чинного законодавства сприятиме згуртованості суспільства та подоланню агресії.

1. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250

2. Про введення воєнного стану у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

3. Про затвердження Положення про військово-транспортний обов'язок. Постанови Кабінету міністрів України від 28 грудня 2000 р. № 1921. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1921-2000-%D0%BF#n10>

4. Конфіскація авто у воєнний час. URL: <https://www.malyk.com.ua/news/publication/vyluchennya-transportnyh-zasobiv#:~:text=>

5. Про Правила дорожнього руху. Постанови Кабінету міністрів України від 10 жовтня 2001 р. № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text>

6. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України 17 травня 2012 року № 4765-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2013. № 15. ст.99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text>

7. Постанова Восьмого апеляційного адміністративного суду по справі № 380/8259/22 пров. № А/857/13072/22 від 21 грудня 2022 року.

8. Пилипенко Є.О., Атаманенко Ю.Ю. Стан сп'яніння водія як підстава для примусового відчуження транспортного засобу під час воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2022. Серія Право. Випуск 70. С. 340-345. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998-2012-%D0%BF#Text>

9. Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : наказ МВС та МОЗ України від 09.11.2015 р. № 1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15#Text>

10. Про використання транспортних засобів для потреб Збройних сил України та інших збройних формувань : наказ Волинської обласної військової адміністрації від 26.03.2022 р. № 66. URL: <https://espreso.tv/na-volini-upyanikh-za-kermom-viluchatimut-avto-y-viddavativmut-zsu>

11. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Постанова Верховної Ради Української РСР № 8074-10 від 07.12.84, ВВР 1984, додаток до № 51, ст.1123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

12. Деякі питання здійснення повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Постанова Кабінету міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998-2012-%D0%BF#Text>

Каріна Пісоцька,
*доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

ПРОФІЛАКТИКА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ДІТЬМИ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

Наслідком обігу наркотиків в суспільстві та вживання наркотиків серед дітей є розвиток наркоманії. Так, згідно Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» наркоманія – це психічний розлад, зумовлений залежністю від наркотичного засобу або психотропної речовини внаслідок зловживання цим засобом або цією речовиною [2].

Дані статистики в Україні щодо вживання неповнолітніми наркотиків свідчать, що частка підлітків, які вживали хоча б один раз в житті які-небудь наркотичні речовини, складає 18%. В той же час 8,7% підлітків вживали марихуану, а 9,2% – вживали інгалянти, вживання двох і більше наркотичних речовин серед усіх опитаних склала 4,2% [6].